

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет
«Одеська юридична академія»
ГО «Південно-український центр гендерних проблем»

**«СУЧАСНІ ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ:
ГЛОБАЛЬНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІРИ»**

**«MODERN POLITICAL PROCESSES: GLOBAL AND
NATIONAL DIMENSIONS»**

МАТЕРІАЛИ IV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
6 – 7 березня 2025 р.

м. Одеса

УДК 323.2+327(043.2)

За загальною редакцією президента Національного університету «Одеська юридична академія», доктора юридичних наук, професора, академіка Національної академії правових наук України, академіка Національної академії педагогічних наук України **С.В. Ківалова**.

Сучасні політичні процеси: глобальний та національний виміри: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 6-7 березня 2025 р.) /за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса, 2025. 224 с.

Modern political processes: global and national dimensions : proceedings of the 4th International scientific and practical internet conference (Odesa, March 6-7, 2025) / Ed. S.V. Kivalov. Odesa, 2025. 224 p.

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції.

Завгородня Ю., Флоренко М. (Одеса) Вплив кібератак на психоемоційний стан суспільства в умовах гібридної війни.....	161
Прохоренко А. (Одеса) Глобалізація і локальна ідентичність: культурно-політичний контекст	165
Омельченко А. (Одеса) Інструменти наднаціонального рівня публічного адміністрування режиму підводної культурної спадщини.....	168
Кобетяк Т. (Житомир) Особливості впливу державної політики на релігійну ситуацію в Україні.....	173
Янішевський О. (Житомир) Проблематика інтеграції цінностей любові в соціально-політичному контексті України воєнного часу	177
Галупова Л. (Одеса) Іміджеві права політиків	181
Мельничук І. (Івано-Франківськ) Вплив спадщини СРСР на державно-церковні відносин в Україні	186

IV СЕКЦІЯ: НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

Кормич Б. (The George Washington University, USA) Розблокування судноплавства з українських портів під час війни з РФ: політичні та правові інструменти	190
Піпченко Н. (Київ) Штучний інтелект на дипломатичній службі США.....	193
Акопов А. (Київ) Політика Європейського Союзу щодо штучного інтелекту.....	196
Pronoza I. (Odesa) Cognitive warfare as a new challenge for strategic planning of the national security system.....	199
Авруцький В. (Івано-Франківськ) Роль безпекових угод у зміцненні обороноздатності України.....	203
Юрій А. (Київ) Сучасні аспекти інформаційного протиборства: російський підхід до створення та поширення інформаційних загроз	206
Воротілова І. (Одеса) Геополітичний вимір арктичної політики: стратегічні інтереси та роль Скандинавських країн	209
Гевелюк Д. (Одеса) Інформаційна війна у стратегіях гібридної агресії	214
Ястребова В. (Одеса) Інспіровано-зовнішній сепаратизм як інструмент створення квазідержавних утворень в країнах пострадянського простору.	217
Козьмініх А., Коновальчук Т. (Одеса) Роль кібербезпеки у розвитку міжнародних конфліктів	221

Особливості впливу державної політики на релігійну ситуацію в Україні

Зв'язок між державною політикою та релігійною ситуацією проглядається з моменту виникненням релігії як такої. У давнину перші вожді племен нерідко поєднували політичне керівництво з релігійними функціями, виконуючи роль жерців. Згодом князі та монархи проголошували себе представниками Бога на землі, що сприяло зміцненню їхньої влади. Протягом історії політичні й релігійні інститути постійно взаємодіяли: правителі використовували церкву як інструмент впливу на суспільство, тоді як духовні лідери могли визначати політичний курс держави. Це пояснюється тим, що релігія є не лише джерелом духовних традицій, а й потужним соціальним інститутом, який формує суспільну свідомість та стандарти поведінки людей. Відтак, влада завжди прагнула контролювати релігійну сферу, адже вона є одним із способів переконання суспільства та управління суспільною свідомістю.

Релігійна ситуація та міжрелігійні відносини на території сучасної України завжди значною мірою залежали від державної політики. У 997 році було засновано Київську митрополію, яка увійшла до складу Константинопольського патріархату (5). Це сприяло налагодженню відносин із іншими державами, укладанню династичних шлюбів та консолідації розрізнених земель у єдину державу, здатну впливати на геополітичні процеси. Берестейська унія 1596 року стала інструментом інтеграції українських земель у релігійний простір Речі Посполитої. У XX столітті, під час національно-визвольних змагань, питання незалежності Української церкви від РПЦ набуло особливого значення, а після проголошення незалежності України невдовзі було ухвалено рішення про автокефалію (1, с. 12-13). Усі ці події демонструють тісний зв'язок релігії, національної ідентичності та політичного курсу держави.

Попри глобальні тенденції до секуляризації, вплив державної політики на релігійну ситуацію в Україні залишається значним, особливо після 2013 року. Зокрема, предстоятель УГКЦ митрополит Святослав (Шевчук) стверджує, що лист щодо можливого припинення діяльності, направлений УГКЦ 3 січня 2014 р. Міністерством культури, був пов'язаний із активною підтримкою Майдану церковними структурами (2). Відбулися й зміни в державно-релігійній політиці: якщо раніше неофіційні преференції надавалися УПЦ, то після Революції Гідності держава більше підтримувала УПЦ КП, яка відкрито виступила на боці протестувальників. Так, предстоятель УПЦ КП, патріарх Філарет (Денисенко), благословив духовенство на підтримку Майдану. Такі дії сприяли зміцненню позицій церкви в суспільстві та створенню сприятливих умов для її подальшого розвитку (3). У підсумку саме УПЦ КП стала основою для формування ПЦУ та лідером у процесі утвердження національного православ'я.

У цьому контексті варто зазначити, що релігійне питання виступало одним із ключових напрямів передвиборчої кампанії П. Порошенка, чия роль у наданні Томосу для Української церкви стала визначальною. Зокрема, 3 листопада в Стамбулі він разом із патріархом Варфоломієм підписав угоду про співробітництво між Україною та Вселенським Патріархатом, спрямовану на конституювання Автокефальної Помісної Православної Церкви в Україні у межах Томосу (4, с. 89). Сам же патріарх Філарет (Денисенко) порівняв формування помісної церкви із європейським вектором розвитку країни. «Фактично процес, який ми зараз розпочали, нагадує процес європейської інтеграції України», – зазначив він на міжнародній конференції «Україна за часів незалежності: погляд Православної церкви Київського патріархату на суспільство, що змінюється».

Отже, головним рушієм створення ПЦУ та проведення Об'єднавчого собору стала саме політична воля влади, а не ініціатива церковних громад чи православного духовенства. У наступні роки держава активно підтримувала новостворену ПЦУ. Представники місцевої влади часто ініціювали або координували переходи релігійних громад із УПЦ до ПЦУ, активно велось

вдосконалення нормативно-правової бази, що робило такі періоди швидшим та простішим. Повномасштабне вторгнення Росії загострило питання церковних відносин, зокрема щодо діяльності релігійних організацій, пов'язаних із країною-агресором. Так у січні 2023 р. був зареєстрований законопроект №8371, котрий мав на меті обмежити діяльність релігійних структур, пов'язаних із Російською Федерацією, а 20 серпня 2024 року було ухвалено Закон України «Про захист конституційного ладу у сфері діяльності релігійних організацій», що передбачає аналогічні рестрикції. «Незалежна країна, незалежний народ мають бути незалежними також і духовно», – заявив Володимир Зеленський під час телефонної розмови із Вселенським Патріархом Варфоломієм у серпні 2024 р., підкреслюючи важливість духовної автономії не лише в релігійному, а й у політичному контексті.

Таким чином, державна політика має значний вплив на міжрелігійні відносини та загальну релігійну ситуацію в Україні, особливо у кризові періоди, коли необхідно врегульовувати суспільні та безпекові виклики. Втручання держави у церковні справи не є новим явищем і не обов'язково має негативні наслідки, адже релігія виконує не лише духовну, а й соціальну функцію, формуючи цінності, моральні орієнтири та впливаючи на суспільні відносини. Таке втручання може бути виправданим і не суперечитиме міжнародним та національним правовим нормам у сфері свободи совісті й віросповідання, якщо воно спрямоване на зміцнення національної безпеки, підтримку громадської стабільності та сприяння міжрелігійному діалогу.

Список використаних джерел:

1. Власовський І. Нарис історії Української Православної Церкви. У 4-х т. Т. 3. Київ: Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 1998. 390 с.
2. Заява Глави УГКЦ з приводу листа Міністерства культури України щодо підстав для припинення діяльності релігійних організацій. УГКЦ Святослав, Верховний Архієпископ Києво-Галицький, Глава Української Греко-Католицької Церкви.
<https://docs.ugcc.ua/1313/>

3. Кисельов О. Між релігією та політикою: Роль і місце православних церков на Майдані. *Україна модерна. Міжнародний інтелектуальний часопис*. <https://uamoderna.com/md/mizh-religieyu-ta-politikoyu-rol-i-misce-pravoslavnix-czerkov-na-majdani/>
4. Саган О. Православна Церква України: конститування та перспективи розвитку. Київ, 2019. 104 с.
5. Українська православна церква (ПЦУ). Офіційний сайт. <https://patriarchia.org.ua/istoriya/>